

انتشارات مجمع عرفان

سفینهٔ عرفان

مطالعاتی در اصول معتقدات و آثار مبارکهٔ بهائی

دفتر پانزدهم

'Asr-i-Jadid Publisher
Darmstadt, Germany

۱۶۹ بدیع - ۱۳۹۱ شمسی - ۲۰۱۲ میلادی

مجمع عرفان در سال ۱۹۹۳ میلادی با مساعدت صندوق یادبود حاج مهدی ارجمند تأسیس گردیده و هدف آن تشویق و ترویج مطالعه و تحقیق در آثار مقدّسه و نیز اصول معتقدات امر بهائی است. دوره‌های سالانه مجمع عرفان به زبان‌های فارسی و انگلیسی در مدرسه بهائی لوهلن در ایالت میشیگان، در مدرسه بهائی بوش در ایالت کالیفرنیا و در مرکز مطالعات بهائی در آکوتو (ایتالیا) و به زبان آلمانی در تامباخ (آلمان) تشکیل می‌شود. مقالاتی که در این دفتر درج شده در مجامع مذکور که به زبان فارسی برگزار شده ارائه گردیده است.

- مطالب و عقاید مندرج در مقاله‌ها معرفّ آرای نویسندگان آنها است.
- نقل مطالب این مجموعه با ذکر مأخذ آزاد است.

نشانی مجمع عرفان:

`Irfán Colloquium
c/o Bahá'í National Center
1233 Central Street
Evanston, IL 60201-1611
USA
Phone: 1(847) 733-3501
Fax: 1(847) 733-3527
E-mail: contact@irfancoquium.org
www.irfancoquium.org

صندوق یادبود حاج مهدی ارجمند
انتشارات مجمع عرفان
سفینه عرفان
دفتر پانزدهم

۱۶۹ بدیع - ۱۳۹۱ شمسی - ۲۰۱۲ میلادی

ISBN No: 978-3-942426-07-7

سفینه عرفان - دفتر پانزدهم

مندرجات

اسرار و رموز کلمات الهی

پیش‌گفتار

۱

لئالی عرفان

از آثار قلم اعلیٰ

۸

لوح غوغا

برخی از الواح که قبلاً طبع و نشر نشده

۱۸

از مکاتیب حضرت عبدالبهاء

برخی از آثار که قبلاً طبع و نشر نشده

گلچین عرفان

۲۱   مهری افنان   رساله فی تشخیص الغناء از آثار حضرت باب

۲۹   علاء‌الدین قدس جورابچی   مروری بر لوح غوغا از آثار قلم اعلیٰ

۸۰   فریدالدین رادمهر   جهانی به رنگ زعفران در شرح "ارض زعفران" در لوح حکمت

۱۳۳   ناصر نبیلی   ارض الکاف والزاء در کتاب اقدس و در مسیر تاریخ

۱۷۳   محمد افنان   مراحل تدریجی دعوت حضرت باب

۱۸۳   بهاریه روحانی معانی   انتخاب غرب برای سفر سرنوشت‌ساز حضرت عبدالبهاء

۲۲۷   حشمت شهریاری   سفرهای حضرت عبدالبهاء به اروپا و آمریکا و ترویج جهان‌گرایی

۲۷۵   شاپور راسخ   سبک سخن حضرت عبدالبهاء در خطابات مبارکه

۲۹۲   خاضع فن‌ناپذیر و سینا فاضل   نگرش بهائی نسبت به ادعای خاتمیت در اسلام

۳۳۴   فاروق ایزدی نیا   بدیع اول در امر بابی (به مناسبت دوستمین سالگرد تولد جناب باب‌الباب)

۳۷۳	رامین وصلی	عقل و ایمان از نظر دیانت بهائی
۴۰۸	شاپور راسخ	جایگاه نیایش در ادب فارسی و ادبیات بهائی

رشحات عرفان

۴۳۳	محمد افنان	معرفی نسخه‌ای خطی از آثار حضرت باب
۴۳۸	محمد افنان	حروف علیّین و حروف سجّین
۴۴۰	محمد افنان	عالم وجود و مراتب آن در آثار مبارکه بهائی
۴۴۶	فاروق ایزدی نیا	وفای خدا و بی وفایی اهل دنیا
۴۷۵	فاروق ایزدی نیا	لن ترانی و انظر ترانی

شاخسار عرفان

۴۹۰	عبد الحمید اشراق خاوری به اهتمام وحید رأفتی	توضیحاتی درباره کتاب بدیع

ضمائم

۵۱۹	کتاب‌شناسی و راهنمای عنوان‌های اختصاری
۵۲۳	فهرست مقالات سفینه عرفان - دفتر اول تا دفتر چهاردهم
	انتشارات مجمع عرفان
	اهداف و چگونگی مجامع عرفان
	ایرج ایمن

اسرار و رموز کلمات الهی

«فَاعْلَمْ أَنَّهُ فِي كُلِّ كَلِمَةٍ مِنْ كَلِمَاتِ اللَّهِ تَمْتَرُ بِحُجْرِ أَسْرَارِ لَانْجَاهِ لَهَا وَإِنْ كُلَّ حَرْفٍ مِنْ آيَاتِ بَيْتِكَ لَمَشْرِقُ شَمْسٍ رَمُوزٍ وَأَثَارٍ وَحَقَائِقٍ لَا يُحْصِيهَا أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ بِبَيْتِكَ وَرَبِّكَ الْأَوَّلِينَ. مَعَ ذَلِكَ كَيْفَ يَسْتَطِيعُ الْمَدَادُ أَنْ يَجْرِيَ بِهَذِهِ الْأَسْرَارِ وَلَوْ كَانَ بِحُجْرٍ وَكَيْفَ يَكْفِيهِ الْأَوْرَاقُ وَلَوْ كَانَتْ صَفَحَاتُ الْآفَاقِ. لَيْسَ لِهَذِهِ الْمَوْهَبَةِ الْكُبْرَى مِنْ نَحْوِيَّةٍ وَلِهَذِهِ الرَّحْمَةِ الْعَظْمَى مِنْ بَدَايَةِ حَتَّى تَقْدُ كَمَا قَالَ الرَّحْمَنُ، «لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا وَكَلِمَاتُ رَبِّي لَقَدْ لَجَّ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَقْدُ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جُنَّا بِشْمُهُ مَدَدًا».

مضمون به فارسی چنین است: (پس بدان که در هر کلمه ای از کلمات الهی دریاهای بی پایانی از اسرار موج می زند و هر حرفی از آیات پروردگارت محل اشراق خورشیدهای رموز و آثار و حقایقی است که کسی جز خداوندی که پروردگار تو و پدران تو است بدان آگاهی ندارد. با این همه چگونه قلم می تواند در بیان این اسرار جریان یابد حتی اگر مرکب آن به اندازه دریاها باشد و چگونه ممکن است که اوراق کفایت کند حتی اگر صفحات آفاق به اوراق تبدیل شوند. برای این موهبت کبری نهایی نیست و برای این رحمت عظمی بدایتی نه چنان که حق فرموده که اگر برای نوشتن کلمات پروردگار من دریا مرکب می شد، قبل از آن که کلمات پروردگار من به تمام نوشته شود، دریا تمام می شد حتی اگر دریای دیگری همانند آن را به مددش می آوردیم.)

پیش‌گفتار

سرهرداستان نام یزدان است

در آثار قلم اعلیٰ پیامبران به پزشکان حاذق تشبیه شده‌اند. حضرت بهاءالله می‌فرماید: «پیامبران چون پزشکانند که به پرورش گیتی و کسان آن پرداخته‌اند ... در کردار و رفتار پزشک جای گفتار نه، زیرا که او بر چگونگی کالبد و بیماری‌های آن آگاه است و هرگز مرغ بینش مردمان زمین به فراز آسمان دانش او نرسد» و «رگ جهان در دست پزشک دانا است، درد را می‌بیند و به دانایی درمان می‌کند». حال این پزشک دانا، درمان دردهای عالم انسانی را در آثار مبارکه به رایگان در اختیار ما قرار داده است؛ هم‌چنان‌که دستور معالجه و درمان پزشک را با توجه و دقت لازم فرا می‌گیریم و به طور کامل به کار می‌بندیم، لازمست درمانی را که پزشک دانا، حضرت بهاءالله، به ما عنایت فرموده‌اند به طور کامل درک کنیم و پیروی نماییم.

و نیز هم‌چنان‌که در درک و پذیرش درمانی که پزشک تجویز کرده است، خوشه‌چینی نمی‌کنیم یعنی به اجرای آنچه آسان‌تر عملی می‌شود و یا برای ما جالب توجه است، اکتفا نمی‌کنیم؛ زیرا آگاهیم که اگر درمان به نحو جامع و کامل به کار بسته نشود؛ نتیجه مطلوب حاصل نمی‌گردد؛ به همین ترتیب اگر به آشنایی مقدماتی و سطحی با بعضی از آثار مبارکه بسنده کنیم فقط برخی از آنها را به مرحله عمل در آوریم از به دست آوردن شفای روحانی که در دسترس ماست، محروم می‌مانیم. به عبارت دیگر، بذل توجه به کلیه آثار مبارکه و ژرف‌نگری در آنها

و کوشش برای درک مبانی و اصول و راهنمایی‌های مندرج در آن آثار ضروریست و وظیفه همه پیروان آیین بهائی است.

در اجرای این منظور و برای وصول به این مقصود، از سال ۱۹۹۳ اقدام به تشکیل دوره‌های سالانه مجمع عرفان در اروپا و امریکا و انتشار پژوهش‌هایی شده است که در مجامع مزبور ارائه و مطرح می‌گردد.

دفتر حاضر، پانزدهمین مجموعه از مطالبی است که به زبان فارسی در مجامع عرفان ارائه شده است. **لثالی عرفان** در صدر این دفتر، به منتخباتی از آثار مبارکه اختصاص دارد. ابتدا لوح غوغا است که سوابق و مضامین آنها در مقاله‌ای جداگانه در همین دفتر آمده است؛ و سپس تعدادی از آثار قلم اعلی و مکاتیب حضرت عبدالبهاء است که قبلاً طبع و نشر نشده و برای انتشار در سفینه عرفان از مرکز جهانی بهائی واصل گردیده است. لوح نخستین، خطاب به «اهل کاف و الزاء» نازل شده و مقاله‌ای هم در باره سرزمین کاف و الزاء یعنی کرمان و سوابق امری آن در همین دفتر درج شده است.

در بخش **گلچین عرفان**، مقاله رساله فی تشخیص الغناء از آثار حضرت باب در شرح رساله‌ای است که در مورد «حکم غنا» (جواز آواز و نغمات موسیقی) که در احادیث مذکور است، نازل شده و متضمن تفسیرات و تعبیراتی در این موضوع و دستورالعملی برای استفاده از موسیقی و لحن خوش و نغمه و آواز است. برای ملاحظه متن رساله غنا، رجوع کنید به ضمیمه ۲ در مقاله محققانه دکتر وحید رافتی در دفتر اول سفینه عرفان، صفحات ۸۵ تا ۹۵.

مروری بر مضامین لوح غوغا از آثار قلم اعلی، حاوی داستان رویدادهایی در زندگانی میرزا عبدالله درویش است که در اشعارش به غوغا تخلص می‌کرد. این

لوح، پاسخی به عریضه اوست و حضرت بهاءالله به اشاره، در باره پندار و گفتار و کردار ناشایسته میرزا یحیی ازل و هواداران او سخن می‌گویند و به ویژه میرزا غوغا و به طور عموم، هر انسانی را در قالب تشبیهات گوناگون، به شناسایی و عرفان مظهر ظهور الهی در این دور و زمان و خدمت‌گزاری و جان‌فشانی در راه او، پند و اندرز می‌دهند و تشویق و ترغیب می‌نمایند و آن شناسایی را یگانه ثمر و نتیجه حیات و زندگی در این جهان فانی بر می‌شمردند.

جهانی به رنگ زعفران، پژوهشی ژرف و وسیع و شرح و تفصیلی است در باره سوابق و مفاهیم اصطلاح «ارض زعفران» که در لوح حکمت ذکر شده و می‌توان آن را تکمله‌ای محسوب داشت؛ بر آن چه ابتدا جناب فاضل مازندرانی در «اسرارالآثار» در ذیل این واژه آورده‌اند و نیز تتبعات جناب وحید رأفتی است در ضمن مقاله «ارض زعفران» (مجله عندلیب، سال ۴، شماره ۴، ۱۳۶۴ ش) و در الوان در دیانت بهائی (دفترچه معارف بهائی، شماره ۱، دوره دوم، نشر کانادا، ۱۹۸۸ م). در این مقاله، مفاهیم و معانی اصطلاح «ارض زعفران» که در آثار شیخیه و حضرت باب و قلم اعلی و مکاتیب حضرت عبدالبهاء ذکر شده، مطرح می‌گردد و اشاره می‌شود که بنا بر عبارت دوم در لوح حکمت، در شطر کبریا، ارض زعفرانی هست که سدره بلندی در آن واقع است که سخن می‌گوید.

ارض الکاف و الزاء در کتاب اقدس و در مسیر تاریخ، مقاله‌ای است پژوهشی در باره سوابق تاریخی و توضیحاتی در باره فقراتی از آیات کتاب مستطاب اقدس در باره ارض کاف و الزاء (سرزمین کرمان) در ارتباط با وقایع مهم مربوط به امر مبارک در آن سامان. کرمان، نه تنها مرکز اقدامات دشمن خارجی امر یعنی شیخیه بود، بلکه به منزله کانونی برای فعالیت‌های دشمنان داخلی یعنی ازلی‌ها و اعوان و انصار میرزا محمدعلی نیز قرار گرفته بود. اما از آن جا که ارض کاف و الزاء در کتاب

اقدس با کلمه «لاتحزنی» مورد خطاب قرار گرفته و حاوی بشاراتی در باره ظهور مردان بزرگی در آن سرزمین است که به نصرت امر مبارک قیام می‌نمایند، در باره صفاتی که رجال مزبور در آیات الهی به آن موصوف شده‌اند، بحث شده است.

مراحل تدریجی دعوت حضرت باب، سیر تدریجی و تحوّل ادّعا و مقام حضرت نقطه اولی را با استناد به آثار آن حضرت شرح می‌دهد و موجبات این تحوّل را بررسی می‌کند و توضیح می‌دهد که این روش، حاکی از آنست که اساس تعالیم ادیان بر مبنای تربیت تدریجی و آشنا ساختن کیفیت ظهور از طریق ملایمت و مماشات است. تشبیه ظهور به خورشید و طلوع آن، حکایت از تدریجی بودن ظهور و اثر پرورشی آن است.

انتشار مقالات تحقیقی مربوط به سفرهای حضرت عبدالبهاء که به مناسبت یک‌صدمین سال آن رویداد تاریخ‌ساز تهیه و در جلسات مجمع عرفان ارائه شده، در سفینه عرفان ادامه یافته و برخی از آنها در این دفتر آمده است که عبارتند از: سفرهای حضرت عبدالبهاء به اروپا و آمریکا و ترویج جهان‌گرایی، انتخاب غرب برای سفر سرنوشت‌ساز حضرت عبدالبهاء، و سبک سخن حضرت عبدالبهاء در خطابات مبارکه.

تأثیر شگرف و جهان‌شمول سخنرانی‌ها و مطالبی که حضرت عبدالبهاء در جریان ملاقات با تعداد کثیری از پیشوایان افکار عمومی و دانشمندان و رهبران مذهبی و سیاست‌مردان و متصدیان مطبوعات و خبرنگاران بیان فرمودند، در این مقالات مطرح شده و از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است.

مقاله بدیع اول در امر بابی، به مناسبت دویستمین سالگرد تولّد جناب باب‌الباب، ملاحسین بشرویه‌ای تهیه شده و در آن، مقام و موقعیت اوّل منّ امن در ادیان و در

دیانت بابی و خصوصیات جناب باب‌الباب بنا بر مندرجات آثار مبارکه مورد بحث قرار گرفته و اشاراتی هم به موضوعات تاریخی مطرح شده است. شایان توجه است که حضرت نقطه‌اولی، مقام و مرتبه باییت را که خود دارا بودند، به جناب ملاحسین تفویض نمودند.

مفهوم خاتمیت در اسلام، ترجمه مقاله‌ای است که در سال ۱۹۹۳ در مجله مطالعات بهائی، نشریه انجمن مطالعات بهائی در امریکای شمالی درج شده است. این مقاله را می‌توان تلخیصی از اثر نام آشنای شهید مجید، جناب روحی روشنی در موضوع خاتمیت محسوب داشت که دیدگاه امر بهائی را نسبت به مسئله خاتمیت به طور کلی و از نظر معتقدات رایج در بین مسلمین توضیح می‌دهد.

عقل و ایمان از نظر دیانت بهائی، مسئله تضاد یا توافق بین اصالت عقل و اصالت ایمان را از نظر مسیحیت و اسلام و از منظر فلاسفه قدیم و جدید بررسی می‌کند و سپس نحوه تبیینات حضرت عبدالبهاء را در حل این مسئله شرح می‌دهد و چگونگی توافق عقل و علم و دین را عرضه می‌دارد.

جایگاه نیایش در ادب فارسی و ادبیات بهائی، بررسی وسیعی است در معرفتی آثاری در ادبیات فارسی که به لحن و سبک دعا و مناجات نوشته یا سروده شده و مقایسه آنها با ادعیه و مناجات در ادیان گذشته و به ویژه در دیانت بهائی است. ادعیه و مناجات‌های متداول در ادیان به دو گروه تقسیم شده. نیایش‌نامه‌هایی که منسوب به پایه‌گذاران هر دین است و نیایش‌نامه‌هایی که اثر پیروان ادیان است. در این مقاله، تنوع و کثرت بی‌سابقه و نظیر ادعیه و مناجات‌های بهائی که از قلم بنیان‌گذاران امر بهائی صادر گشته، ارائه شده است.

بخش سوم این دفتر، **رشحات عرفان**، یادداشت‌ها و مقالات کوتاه‌تری را دربردارد که در شرح و توضیح مطالب و مسائلی است که گاه‌به‌گاه مورد پرسش قرار می‌گیرد. در ابتدای این بخش، **معرفی نسخه‌ای خطی از آثار حضرت باب** است که در مدت اقامت ایشان در اصفهان نازل شده و به خط جناب سید یحیی دارابی مرقوم گشته و حائز اعتبار خاصی برای پژوهش در آثار حضرت نقطه اولی است. سپس معنی و مفهوم دو اصطلاح که در بعضی از نصوص مبارکه ملاحظه می‌شود، **حروف علیین و حروف سجین**، با استناد به شواهدی از آثار مبارکه شرح داده شده است.

عالم وجود و مراتب آن در آثار مبارکه بهائی، از مباحث اساسی هستی‌شناسی (Ontology) در امر بهائی است و توضیح می‌دهد که وجود در امر بهائی در سه مرحله یا در سه عالم تجلی و ظهور دارد که عبارتند از: حق و امر و خلق. در این نوشته کوتاه، این سه مرحله یا سه مرتبه با ذکر شواهدی از نصوص مبارکه شرح داده شده است.

وفای خدا و بی‌وفایی اهل دنیا، کاوشی است در آثار مبارکه که جنبه‌های عرفانی و روحانی و اخلاقی این دو موضوع را در آثار مبارکه ارائه می‌دهد.

لن ترانی و انظر ترانی، کوششی است در توضیح بیان مبارک حضرت بهاءالله که می‌فرمایند: «وقتی فرمود لن ترانی و وقتی فرمود انظر ترانی» و عبارت مشهور «لن ترانی» مربوط به دور حضرت موسی و «انظر ترانی» نازل از لسان و قلم حضرت بهاءالله مورد بررسی قرار گرفته است و در این تحقیق، شواهدی از نصوص مبارکه نقل شده و به برخی بیانات نازله از طلعات مقدسه ادوار مختلف نیز استناد شده است.

بحث شاخسار عرفان در این دفتر، اختصاص به توضیحاتی در باره کتاب بدیع دارد و شامل یادداشت‌های جناب عبدالحمید اشراق خاوری است، درباره معانی لغوی و شرح اعلام و بعضی از عبارات و اصطلاحات مندرج در کتاب بدیع که به همت و با ویراستاری جناب دکتر وحید رأفتی برای درج در سفینه عرفان آماده شده است.

مجمع عرفان و انتشارات آن، با پشتیبانی صندوق یادبود حاج مهدی ارجمند پایه‌گذاری شده و اقدامات آن ادامه یافته و در سال گذشته نیز از مساعدت‌های مستمر صندوق پژوهشیاری به یادبود نادیا سعادت و کمک‌های اهدایی به یادبود نورالدین ممتازی برخوردار بوده است. همکاری ارزشمند دانش‌پژوهان گرامی و توجهات محفل روحانی ملی بهائیان امریکا و محفل روحانی ملی بهائیان ایتالیا ادامه اقدامات مجمع عرفان را امکان‌پذیر ساخته است. این مساعدت‌ها و همکاری‌ها، مایه کمال امتنان مجریان و خادمان مجمع عرفان است.

ایرج ایمن - اپریل ۲۰۱۲